

COSTURI SOCIO-ECONOMICE ALE ACCIDENTELOR DE MUNCĂ

**Valentina COTELNIC, cercetător științific,
Institutul Național de Cercetări Economice,
Academia de Studii Economice din Moldova**

<https://orcid.org/0009-0009-1086-0024>, vcotelnic@gmail.com,

DOI: <https://doi.org/10.36004/nier.cdr.V.2023.17.19>

***Abstract.** The article's main focus is on the analysis of ensuring the application of labor legislation, safety, and health at work in the Republic of Moldova. The Constitution guarantees the right to work and the protection of work for every person in the country. The legislation developed in the field of health and labor protection ensures the preservation of the basic principles of European directives. The article's main objective is to evaluate the socioeconomic losses related to work accidents, which is a significant problem in the Republic of Moldova. The analysis reveals major problems that need to be solved by reforming the State Labor Inspectorate urgently. This would lead to an increase in the efficiency of labor inspections, both at the legislative and institutional level, by carrying out unannounced controls that will allow the direct application of sanctions for some cases of non-compliance with the legislation and point out possible solutions. Employers can prevent accidents at work by establishing a safety management system that includes risk assessment procedures. The article was elaborated within the State Program Project (2020-2023) 20.80009.0807.21 „Migration, demographic changes, and situation stabilization policies”.*

***Keywords:** labor law, health, labor protection, accidents at the workplace, employer*

***JEL:** I10, J28, J81, J88, K31*

***UDC:** 331.45(478)*

Introducere. Reformarea sistemului social-economic din Republica Moldova în condițiile apropierei de Uniunea Europeană presupune modernizarea tuturor aspectelor vieții sociale, inclusiv securitatea și sănătatea muncii angajaților. În acest context, asigurarea unui grad sporit de securitate și sănătate în procesul muncii, ca cel mai important obiectiv al politicii statului și al patronilor în vederea protecției vieții și sănătății angajaților, a fost mereu în centrul discuțiilor la nivel european și internațional. Deoarece faza de producție a activității economice este cea care corespunde etapei de creare a valorii adăugate de către personalul angajat (unii activând sub influența mai multor factori periculoși și nocivi ai mediului de muncă). O atenție tot mai sporită se acordă asigurării unor condiții inofensive și sănătoase de muncă. afectarea sănătății persoanei implicate în procesul de muncă, nu poate fi compensată de nici un tip de avantaj material. De aceea, se impune în primul rând un mod preventiv de acțiune, începând încă din faza de concepție a

anumitor tehnologii și continuând cu măsuri severe pentru evitarea oricăror riscuri în aplicarea acestora.

Un rol hotărâtor în reducerea riscurilor profesionale revine statului, care este obligat să respecte principiile elaborate și recomandate de către Organizația Internațională a Muncii (OIM), reflectate în convențiile ratificate de țara noastră. Astfel, statul s-a angajat să implementeze în practică aceste principii, care presupun implicarea largă a angajaților în procesul de asigurare a securității și sănătății muncii. În contextul dat, companiile care oferă condiții sănătoase de muncă sunt cele mai atractive și, respectiv, competitive pe piața muncii.

Ce reprezintă accidentele de muncă? Potrivit legislației naționale prin **accident de muncă** se subînțelege evenimentul care a produs vătămarea violentă a organismului salariatului (leziune, stres psihologic, electrocutare, arsură, degerare, asfixiere, intoxicație acută, leziuni corporale provocate de insecte și animale, de calamități naturale etc.), ca urmare a acțiunii unor factori de risc (însușire, stare, proces, fenomen, comportament) propriu unui element al sistemului de muncă (executant, sarcini de muncă, mijloace de producție, mediu de muncă), provocând pierderea temporară sau permanentă a capacității de muncă ori decesul salariatului.

Cercetarea accidentelor de muncă se efectuează de către inspectorii din cadrul Inspectoratului de Stat al Muncii, în conformitate cu Regulamentul privind modul de cercetare a accidentelor de muncă, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.1361 din 22 decembrie 2005 (HG nr. 1361/22.12; MO nr.9-12, art.51) Regulamentul în cauză obligă angajatorul să comunice imediat despre producerea accidentelor de muncă și să asigure cercetarea acestora.

Evident, accidentele de muncă afectează mediul de afaceri și societatea în întregime, manifestate prin afectarea sănătății sau pierderea de vieți omenești și cauzarea de suferințe salariaților și membrilor familiilor lor. Mai puține accidente de muncă implică mai puține costuri pentru concediile medicale și perturbări ale activității obișnuite a unităților, evitarea cheltuielilor pentru recrutarea și formarea noului personal.

Comunicarea accidentelor. Conform art.222 din Codul muncii (MO, nr. 309-320 art. 466) una din direcțiile principale ale politicii de stat în domeniul securității și sănătății în muncă este cercetarea și evidența accidentelor de muncă și a bolilor profesionale. Potrivit art.13 lit. p) din Legea securității și sănătății în muncă nr.186-XVI din 10 iulie 2008 (MO, nr.143 -144 din 2008) angajatorul este obligat să asigure comunicarea, cercetarea, evidența și raportarea corectă și în termenele stabilite a accidentelor de muncă și a bolilor profesionale produse în unitate, elaborarea și realizarea măsurilor de prevenire a acestora.

Randamentul, precum și productivitatea la locul de muncă este dependent de cele mai multe ori de siguranța și bunăstarea angajaților la locul de muncă. Astfel, în cadrul responsabilităților sale, angajatorul este obligat să ia măsurile necesare pentru protecția securității și sănătății lucrătorilor, inclusiv pentru prevenirea riscurilor profesionale, asigurarea informării și instruirii, precum și pentru asigurarea organizării și a mijloacelor necesare (Legea nr.186/2008).

Abordarea metodologică. Acest studiu, analizează tendințele actuale privind accidentarea angajaților la locul de muncă și cadrul normativ și legislativ național în domeniul protecției securității și sănătății muncii. Au fost analizate pierderile

materiale, în urma accidentelor de muncă și calculată caunitificarea monetară a numărului de zile/om pierdute, aferentă accidentelor de muncă în baza PIB, conform datelor furnizate de Biroul Național de Statistică și Inspectoratul de Stat al Muncii în anii 2017-2022. Indicatorii prejudiciului economic cauzat de accidente la locul de muncă, pot fi considerați ca indicatori care cauzează aspectele economice ale sănătății și utilizați în evaluarea situației socio-economice a țării.

Rezultate cercetării. Analiza cadrului legislativ național privind accidentele de muncă. O importanță deosebită pentru formarea bazei normative a securității și sănătății muncii la nivel național revine Convenției OIM nr. 187, adoptate în iunie 2006, ratificată de Republica Moldova. Scopul final al acesteia este ca fiecare stat, membru al OIM, să contribuie la perfecționarea continuă a cadrului instituțional al securității și sănătății muncii, prin intermediul politicii de stat și diferitelor programe în domeniu.

În speță, structura cadrului instituțional este stipulată de Constituția Republicii Moldova, adoptată la 29 iulie 1994 (MO, nr. 1 din 1994); Codul muncii al Republicii Moldova, aprobat prin Legea nr.154-XV din 28 martie 2003; Codul administrativ al Republicii Moldova, aprobat prin Legea nr.116 din 19 iulie 2018 (MO nr. 309-320 art. 466); Legea securității și sănătății în muncă nr.186-XVI din 10 iulie 2008; Legea asigurării pentru accidente de muncă și boli profesionale nr. 756 din 24.12.1999 (MO nr. 31-33 art. 192); Regulamentul de organizare și funcționare a Inspectoratului de Stat al Muncii, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.788 din 07 octombrie 2013 (MO, nr. 222-227 art. 892); Metodologia privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător în baza analizei riscurilor în domeniile de control ale Inspectoratului de Stat al Muncii (MO, 202/24.08.21 art.287).

Principiile fundamentale ale politicii statului în domeniul securității și sănătății muncii sunt reflectate în art. 24, p. 1 al Constituției Republicii Moldova, conform căruia „statul garantează fiecărui cetățean dreptul la viață și la integritate fizică și psihică”, art. 43, p.1: „Orice persoană are dreptul la condiții echitabile și satisfăcătoare de muncă” și art. 43, p.2: „Salariații au dreptul la protecția muncii - securitatea și igiena muncii, regimul de muncă al femeilor și al tinerilor, instituirea unui salariu minim pe economie, repausul săptămânal, concediul de odihnă plătit, prestarea muncii în condiții grele, precum și alte situații specifice”.

Implementarea în practică a principiilor date servește ca suport metodologic pentru elucidarea celorlalte principii de bază ale politicii de stat în domeniul securității și sănătății muncii, în special:

- prioritatea vieții și sănătății angajatului față de rezultatele activității de producție a întreprinderii;
- unitatea acțiunilor ministerelor, agențiilor, serviciilor, inspectoratelor, organelor autoadministrării locale și ale întreprinderilor, îndreptate spre îmbunătățirea condițiilor de muncă și protecției muncii, prevenirea accidentelor de muncă și a îmbolnăvirilor profesionale;
- coordonarea activității în domeniul protecției muncii cu alte direcții ale politicii economice și sociale, cu activitatea din domeniul protecției mediului înconjurător;

- participarea statului la finanțarea protecției muncii și promovarea unei politici fiscale, ce ar favoriza crearea condițiilor de muncă sănătoase și inofensive la întreprinderi;
- colaborarea internațională în soluționarea problemelor de protecție a muncii.

Legislația elaborată în domeniul sănătății și protecției muncii asigură transpunerea directivelor europene, păstrând principiile de bază ale acestora. Politica statului în domeniul securității și sănătății în muncă a fost elaborată și reexaminată cu consultarea patronatelor și a sindicatelor, ținând cont de evoluția reglementărilor internaționale în acest domeniu și de progresul tehnic.

Astfel, statul este preocupat de asigurarea securității și sănătății în muncă a salariaților în scopul evitării îmbolnăvirilor ca urmare a prestării muncii (boală profesională) sau ca urmare a producerii accidentelor de muncă.

Politica și direcțiile de acțiune privind activitatea de protecție a muncii sunt stabilite de Ministerul Muncii și Protecției Sociale, funcția de control al respectării legislației fiind îndeplinită de Inspekția de Stat a Muncii.

În vederea realizării obiectivelor sale, Inspectoratul de Stat al Muncii are funcții de control în domeniul securității și sănătății în muncă și în domeniul raporturilor de muncă, care asigură integritatea funcțională a acestuia în conformitate cu convențiile Organizației Internaționale a Muncii. Totodată, exercită controlul de stat asupra respectării actelor legislative și a altor acte normative în domeniul raporturilor de muncă la întreprinderi, instituții și organizații, cu orice tip de proprietate și formă juridică de organizare, la persoane fizice care angajează salariați, precum și în autoritățile administrației publice centrale și locale. Acestea înglobează vizite de control (inclusiv în domeniul salarizării), monitorizarea muncii copilului, examinarea petițiilor și sesizărilor despre încălcarea legislației muncii, prevenirea, sancționarea și combaterea ilegalităților, înregistrarea statelor de personal, evidența contractelor colective de muncă, cercetarea accidentelor de muncă, acțiuni de informare, consultare și sensibilizare, măsuri de consolidare a capacităților profesionale ale inspectorilor de muncă.

Protejarea forței de muncă, indiferent de reglementările legale, este considerată drept principiu de bază în activitatea firmei și un obiectiv la fel de important ca și profitul. O asemenea politică trebuie să transforme obligativitatea legală a realizării securității și sănătății în muncă într-o acțiune voluntară, într-o asumare voită a responsabilității pentru condițiile de muncă ale salariaților. Criteriul de securitate a muncii trebuie să apară, cel puțin tot atât de important ca și criteriul economic, conjugat și nu subordonat acestuia.

Știut că, succesul unei activități depinde în mod decisiv de managementul în economia de piață. Deci, managementul este factorul esențial care explică de ce o țară este bogată sau săracă și nu resursele, conjunctura sau factorii externi.

Construirea și implementarea unui sistem performant al managementului securității și sănătății în muncă necesită obligatoriu cunoștințe fundamentale în două domenii: știința managementului și protecția muncii. Primele îl înzestreză pe specialistul care are sarcina conceperii sistemului cu instrumentele necesare unei conduceri moderne, științifice. Al doilea grup de cunoștințe îi oferă informațiile necesare pentru a plasa unitatea pe cea mai înaltă treaptă a evoluției protecției muncii folosindu-se instrumentele respective.

La momentul actual, noile tendințe la nivel național și european în domeniul sănătății și securității muncii sunt reprezentate de elaborarea de sisteme integrate de management, care includ managementul sănătății și securității în muncă alături de managementul calității și al mediului.

Tendințe actuale privind accidentele de muncă. Din cauza deficiențelor de securitate, potrivit statisticilor, anual se înregistrează un număr mare de persoane accidentate urmare a accidentelor de muncă. Doar în anul 2022 au fost înregistrate 588 accidente de muncă, ce determină un indice de frecvență de 1,170 (numărul de accidentați care revine la o mie de salariați).

Vinovați de producerea accidentelor de muncă sunt atât angajatorii care nu au adoptat măsurile necesare pentru protecția securității și sănătății lucrătorilor săi, cât și angajații care nu respectă măsurile/tehnicile de securitate.

Inspectorii de muncă cu atribuții în domeniul securității și sănătății în muncă pe parcursul anului au cercetat 159 cazuri de accidentare, inclusiv:

- 70 accidente mortale, din care 26 de muncă, 31 în afara muncii, 13 accidente nu se încadrează în prevederile Regulamentului de cercetare a accidentelor de muncă;
- 72 accidente grave, din care 55 de muncă, 6 în afara muncii, 11 accidente nu se încadrează în prevederile Regulamentului de cercetare a accidentelor de muncă;
- 17 accidente cu incapacitate temporară de muncă.

Cele mai multe accidente de muncă s-au produs în: industria prelucrătoare – 19 accidente, dintre care 4 - mortale și 15 grave; construcție – 17 accidente, dintre care 7 mortale și 10 grave; alte activități de servicii – 11 accidente, dintre care 5 mortale și 6 grave; transport și depozitare – 7 accidente, dintre care 3 mortale și 4 grave.

Tabelul 1. Victimele accidentelor de munca în anii 2017-2022, persoane

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Total victime, persoane	448	503	493	419	553	588
Femei, persoane	140	160	144	125	192	166
Adolescenți, persoane	1	-	1	1	3	2
Accidentați mortal, persoane	41	38	36	31	30	73
Rata accidentelor, victime la 1000 salariați %	0,75	0,82	0,79	0,70	0,89	0,88
Rata accidentelor mortale la 1000 salariați %	0,068	0,062	0,058	0,052	0,048	1,170
Zile-om incapacitate de munca, din care:	15199	16123	15877	11673	16765	17646
Calculate pe o persoană accidentată, zile/om	34	32	32	28	30	34

Sursa: BNS (2022).

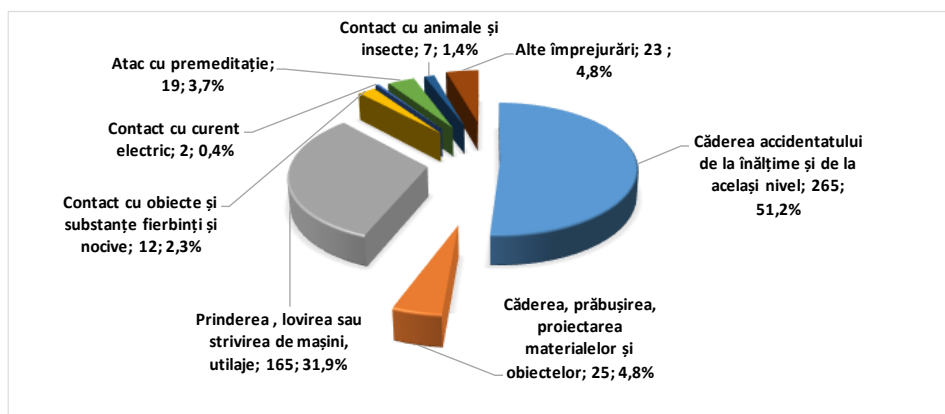
Conform datelor publicate în Raportul de activitate a Inspectoratului de Stat al Muncii pentru anul 2022, în Republica Moldova situația este catastrofală ce ține de accidentele mortale la locul de muncă, doar în anul 2022 au fost înregistrate 73 asemenea cazuri (inclusiv 2 femei), cu 43 cazuri mai multe față de anul 2021, acest indice este de cinci ori mai mare față de datele statistice a UE.

Din analiza efectuată observăm că în anul 2022, rata accidentelor de muncă, victime la 1000 salariați a fost de 0,88%, fiind în creștere față de anul 2017 cu 13p.p. Rata accidentelor reprezintă raportul dintre numărul victimelor accidentelor de muncă și numărul total de salariați, exprimat în promile. Datele cuprind toate unitățile economice și sociale și instituțiile bugetare la care în anul de raportare au avut loc accidente de muncă.

Rata accidentelor mortale la 1000 de salariați, a crescut considerabil comparativ cu anul 2017, de la 0,068% până la 1,170%.

În particular, observăm că numărul de zile/om pierdute pe un accidentat a sporit în anii 2017-2022 de la 15199 zile/om, la 17646 zile/om, determinând un indice de durată medie al incapacității temporare de muncă, cauzată de accidente de muncă de 34 zile-om ce-i revin unui accidentat.

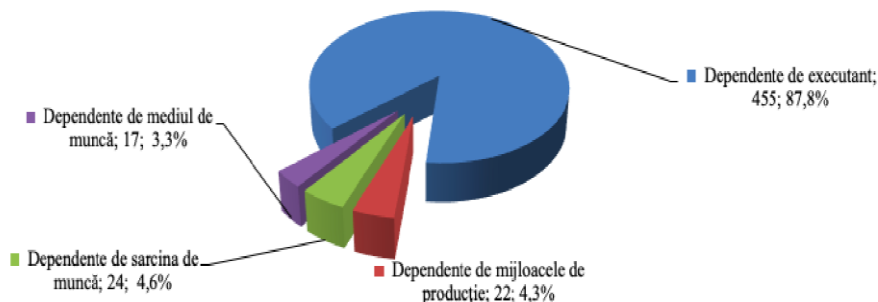
Printre cele mai frecvente împrejurări de accidentare a salariaților la locurile de muncă sunt: căderile de la înălțime; prinderea, lovirea sau strivirea de mașini și utilaje; de mijloace de transport pe drumuri publice și pe teritoriul întreprinderii; căderea, prăbușirea de materiale și obiecte; căderea executantului de la același nivel; alte împrejurări. Accidentele de muncă cercetate s-au produs la 17 autorități din sectorul public și 62 unități din sectorul real (*Fig.1*).

Figura 1. Repartizarea persoanelor accidentate în muncă după împrejurări în 2022
Sursa: BNS (2022).

În acest context, este important de evidențiat care este cauza principală a accidentelor de muncă. Analiza datelor pentru perioada nominalizată ne permite să concluzionăm că accidentele de muncă s-au produs din cauza factorului uman. Doar în anul 2022 au fost înregistrate 455 de asemenea cazuri, ce constituie 87,8% din numărul total de accidente dependente de executant, ceea ce ne demonstrează multe cazuri de nerespectare și încălcare a regulilor de securitate la locul de muncă, instruire insuficientă în domeniu securității muncii, lipsa sau existența unui

management ineficient din partea personalului de execuție și a responsabilităților top-managementului (Fig.2).

Figura 2. Repartizarea persoanelor accidentate în muncă după cauze
Sursa: BNS (2022).

În baza indicilor analizați, la moment putem constata că în țară există puține companii responsabile, preocupate de starea condițiilor de muncă ale angajaților. Din această perspectivă, patronii companiilor autohtone nu fac față provocărilor aferente minimizării riscurilor profesionale la locurile de muncă, iar implicarea celorlalți actori sociali – statul, sindicatelor, societatea civilă – denotă formalismul și ineficiența mecanismului actual de elaborare și implementare a prevederilor legislației naționale și internaționale în domeniul securității și sănătății în muncă, la care Republica Moldova este parte.

Pierderile aferente accidentelor de muncă și bolilor profesionale. Pierderile economice directe cauzate de accidentele de muncă, precum și de muncă în condiții nocive, calculate de Organizația Internațională a Muncii indică un cost direct al accidentelor și bolilor profesionale de aproximativ 2% din PIB în țările industrial dezvoltate, circa 4% din PIB în economia mondială și circa 10% din PIB în țările în curs de dezvoltare. Din acest ultim grup, după indicii dezvoltării economice, face parte și Republica Moldova.

Fiecare accident înseamnă suferințe fizice și psihice, pierderi de vieți, venituri s.a. pentru cei implicați - victime, familie, prieteni, dar și o pierdere de timp de muncă pentru firma în care are loc evenimentul și pentru societate.

Efectele devastatoare asupra lucrătorilor și familiilor acestora nu pot fi calculate pe deplin, cel mai important cost pentru lucrători este pierderea calității vieții sau chiar moartea prematură.

Se constată că pierderile materiale, în urma accidentelor de muncă suportate de unitățile vizate în statistici, se estimează la 4828,3 mii lei, din care 50,1 la sută constituie plățile conform certificatelor de concediu medical, 24,6 la sută sunt plățile indemnizațiilor unice în cazul reducerii capacității de muncă sau decesul angajatului, 23,8 la sută constituie valoarea mijloacelor de producție defectate și 1,5 la sută reprezintă plăți pentru repararea prejudiciului cauzat.

Inevitabil, în orice situație de accident de muncă apare problema compensării pierderilor aferente acestuia. Din punct de vedere al securității și

sănătății muncii, plățile compensatorii sunt efectuate de patron, care poartă personal răspundere de starea condițiilor de muncă.

Tabelul 2. Cheltuieli aferente accidentelor de munca pe anii 2017- 2022, mii lei

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Cheltuieli aferente accidentelor de munca, total	6951,8	5908,7	3501,1	4808,0	4324,6	4828,3
- plăți conform certificatelor de concediu medical	2591,8	3415,4	2797,3	1786,9	2160,1	2421,9
- plăți pentru compensația prejudiciilor	921,3	487,1	55,3	412,5	84,0	71,6
- plăți pentru indemnizațiile unice în cazul reducerii capacitații de munca sau decesul angajatului	2563,3	599,7	637,9	1574,5	922,6	1186,6
- valoarea utilajelor și sculelor defectate, clădirilor și construcțiilor deteriorate și alte cheltuieli	875,4	1406,5	10,6	1034,1	1157,9	1148,2

Sursa: BNS.

În caz de deces al lucrătorului în urma unui accident de muncă, patronul le plătește rudelor, din contul mijloacelor proprii, o indemnizație unică, luând-se ca bază salariul mediu anual al celui decedat, înmulțit la numărul anilor compleți pe care acesta nu i-a trăit până la vârsta de 63 de ani, dar nu mai puțin de 10 salarii medii anuale.

Evident, în urma accidentelor de muncă, sunt deteriorate diferite echipamente tehnologice și construcțiile aferente. De asemenea, persoanele accidentate nu mai pot activa o perioadă de timp. Astfel, sursa de bază a pierderilor este volumul pierdut (nefabricat) de producție, din cauza accidentelor de muncă și a bolilor profesionale.

Costurile totale ale unui accident sau boală profesională sunt adesea subestimate deoarece anumite costuri sunt externe întreprinderii, și deoarece unele costuri interne pot fi dificil de cuantificat sau recunoscut, cum ar fi, timpul compensat, producția pierdută, capacitatea de muncă redusă și reducerea participării forței de muncă, costul reîncadrării parțiale sau totale a salariului angajatului, plus despăgubiri, sancțiuni ale organelor de control ale statului, costurile necunoscute ale unui accident, prezentate în comparație cu produsul intern brut, etc.,

Organizația Internațională a Muncii a estimat că costurile indirecte ale accidentelor sau bolilor profesionale pot fi de patru până la zece ori mai mari decât costurile directe¹. Exprimarea pierderilor sub formă bănească poate fi efectuată folosind raportul Produsul Intern Brut/angajat (Tabelul 3).

Tabelul 3. Cuantificarea monetară a numărului de zile/om pierdute, aferent accidentelor de muncă în baza PIB/angajat în Republica Moldova în anii 2017-2022

¹ Statistica Organizației Internaționale a Muncii <https://ilostat.ilo.org/topics/safety-and-health-at-work/>

		2017	2018	2019	2020	2021	2022
PIB/ angajat	lei	20876	25699	27796	27046	32731	37583
	în % față de anul 2017	100	123,1	133,1	129,5	156,8	180,0
Zile/ om pierdute aferente accidentelor	mii lei	2591,8	3415,4	2797,3	1786,9	2160,1	2421,9
	în % față de anul 2017	100	131,8	107,9	68,9	83,3	93,4
Zile/om pierdute pe accidentat	lei	1705,2	2118,3	1716,8	1530,8	1288,8	1372,5
	în % față de anul 2017	100	124,2	100,7	89,7	75,6	80,5

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor BNS.

În acest caz, în calcul a fost inclus și numărul de zile/om pierdute, aferent accidentelor de muncă. În baza calculului efectuat, observăm că rata zile/om pierdute, aferent accidentelor de muncă în anul 2022 a fost de 93,4%, față de anul 2017. Cea mai mică rată de 68,9% a fost înregistrată în anul 2020, fapt ce ne vorbește despre activitatea scăzută a agenților economici din cauza pandemiei COVID-19.

În pofida faptului că numărul persoanelor accidentate în anul 2022 a fost cu 140 persoane mai mare față de anul 2017, suma achitată a constituit 2421,9 lei, sau 93,4% față de 2017, la fel și suma achitată unei persoane accidentate în anul 2022 este mai mică față de anul 2017 cu 19,5p.p. și constituie 1372,5lei, față de 1705,2 lei în anul 2017.

Costurile directe sunt doar vârful aisbergului, costurile directe sau asigurate pentru accidente sunt de obicei considerate acele costuri acoperite de asigurarea de despăgubire a lucrătorilor și alte costuri medicale minore pentru accident. Compania plătește asigurări pentru acoperirea acestor costuri. Costurile medii directe depind de natura vătămării sau bolii, însă când se estimează timpul de lucru total pierdut aceste costuri se dublează. Costurile indirecte sunt toate costurile suplimentare „neasigurate” asociate cu un accident. Un alt aspect important este că, spre deosebire de costurile directe, costurile indirecte nu sunt asigurate, ele se plătesc chiar din bugetul companiei angajatoare. Acestea sunt costuri care pot afecta serios bugetul unei companii.

Acțiuni de control. Inspectoratul de Stat al Muncii cu subdiviziunile sale teritoriale, în anul 2022 a realizat 3212 controale privind respectarea legislației și altor acte normative în domeniul muncii, securității și sănătății în muncă, dintre care 800 în domeniul raporturilor de muncă, 120 în domeniul securității și sănătății în muncă și 1195 controale complexe, care au acoperit atât domeniul raporturilor de muncă, cât și domeniul securității și sănătății în muncă, precum și 28 de controale în domeniul migrației de muncă. Din numărul total de unități supuse controlului, 1313 constituie agenți economici din sectorul real, 815 – autorități și instituții din sectorul public și 15 angajatori persoane fizice. Inspectorii au efectuat verificări la 2143 de unități, cu un total de 124 mii de salariați, dintre care 66 mii de femei (inclusiv 12.7 mii din mediul rural) și 45 de persoane sub 18 ani.

La efectuarea obiectivă a circumstanțelor și cauzelor în care se produc accidentele de muncă, inspectorii se confruntă cu unele obstacole. Prin urmare, un obstacol în determinarea măsurilor de prevenire a unor evenimente similare este lipsa sau comunicarea cu întârziere la Inspectoratul de Stat al Muncii de către angajator despre producerea acestor evenimente. Pe parcursul anului 2022 au fost comunicate 5 accidente produse în anii precedenți, dintre care 2 accidente de muncă grave, 3 – cu incapacitate temporară de muncă. O dificultate aparte în procesul de cercetare o constituie și accidentele produse cu persoanele aflate într-o relație de muncă nedeclarată. În asemenea situații cercetarea accidentului devine posibilă numai după demonstrarea în instanța de judecată a existenței relațiilor de muncă dintre angajator și accidentat.

Deci, în baza celor expuse mai sus, putem constata că recent în țară avem două fenomene majore, care, din păcate, s-au agravat în ultimii ani: degradarea indicatorilor de sănătate și securitate în muncă, și doi, munca la negru, munca nedeclarată, cu un grad înalt de toleranță în societate, lucru care trebuie combătut.

Ocuparea informală și salariile în plic rămân în continuare o realitate a mediului economic din Republica Moldova. Aceasta se manifestă prin faptul că aproape fiecare a 4-a persoană din populația ocupată activează informal, percepțiile în societate privind salariile în plic indică circa 30 la sută din fondul de remunerare a muncii, iar în rezultat veniturile ratate la bugetul public depășesc 7 la sută din PIB, ponderea cea mai mare le revine celor din agricultură, construcții și comerț. Acest fapt generează pierderi fiscale enorme, de circa 15 miliarde de lei anual, atât în bugetul de stat, cât și în bugetul asigurărilor sociale de stat.

Motivațiile pentru acest fenomen sunt atât de partea angajaților (dorința unui venit curent mai mare, neîncrederea cetățenilor în contractul social, percepția privind calitatea serviciilor publice), cât și de partea firmelor (persistența numerarului în tranzacții, percepția costurilor ridicate de conformitate, costuri reduse de neconformitate). Costurile reduse de neconformitate se datorează și faptului că Inspectoratul de Stat al Muncii nu posedă pârgii reale de a lupta cu munca informală. Instituția dată nu poate efectua controale inopinate și nu poate impune sancțiuni, aceasta fiind inclusiv în contradicție cu convențiile internaționale ale Organizației Mondiale a Muncii la care Republica Moldova este parte.

Astfel, Ministerul Muncii și Protecției Sociale a demarat o amplă reformă a Inspectoratului de Stat al Muncii, a întreprins un șir de măsuri pentru a crește eficiența inspecțiilor de muncă, atât la nivel legislativ cât și instituțional (MO, 202/24.08.21 art.287). În acest sens, Legea pentru modificarea unor acte normative (combaterea muncii nedeclarate) Nr. 355 din 22 decembrie 2022, a introdus un temei nou pentru realizarea controalelor inopinate ce va permite inspecției să aplice direct sancțiuni pentru unele cazuri. Acesta nu doar va avea o structură nouă, salarii mai mari pentru inspectorii, dar și atribuții noi, devenind mai eficientă în combaterea muncii nedeclarate sau sub declarate. Legea menționată are drept scop acordarea drepturilor suplimentare Inspectoratului de Stat al Muncii și anume:

- efectuarea controalelor inopinate în cazul existenței informației privind utilizarea muncii nedeclarate;
- examinarea cauzelor contravenționale cu referire la munca nedeclarată;

- înaintarea către Serviciul Fiscal de Stat a informației privind contravențiile pentru recuperarea plăților și aplicarea sancțiunilor conform prevederilor Codului Fiscal;
- aplicarea de metode și surse indirecte pentru constatare a muncii sub declarate.

Reforma presupune transpunerea în legislația națională a aquis-ului european din domeniul muncii, urmând ca inspectorii de muncă să meargă cu controale mai ales acolo unde există indicatori că angajatorii ar putea utiliza munca la negru.

Concluzii. Analiza realizată în cadrul acestui studiu a scos în evidență deficiența de securitate a angajaților la locul de muncă, potrivit statisticilor, anual se înregistrează un număr mare de persoane accidentate urmare a accidentelor de muncă. Doar în anul 2022 au fost înregistrate 588 asemenea accidente. A crescut considerabil și rata accidentelor mortale de muncă, acest fapt fiind demonstrat de numărul impunător de accidente mortale la locul de muncă.

Concomitent, și numărul de zile/om pierdute pe un accidentat a sporit în anii 2017-2022 de la 15199 zile/om, la 17646 zile/om, determinând un indice de durată medie al incapacității temporare de muncă, cauzată de accidente de muncă de 34 zile-om ce-i revin unui accidentat. Analiza datelor pentru perioada nominalizată ne permite să concluzionăm că accidentele de muncă s-au produs din cauza factorului uman, 78,8% din cauzele accidentelor de muncă depistate de inspectorii de muncă, sunt dependente de executant.

Rezultatele analizei efectuate ne demonstrează că, Republica Moldova dispune de un cadru normativ amplu în domeniul securității și sănătății în muncă. În pofida celor menționate, legislația de securitate și sănătate a muncii, asigură în esență, suficiente drepturi și garanții pentru angajați. Astfel, statul le acordă dreptul de a avea un loc de muncă potrivit, conform normelor de protecție a muncii și garantează acest drept prin intermediul actelor cadrului instituțional. Pe de altă parte, realizarea prevederilor actelor normative de securitate a sănătății munci întimpină o serie de dificultăți din cauza imperfecțiunii politicii în domeniu.

În același timp:

- a) Legea securității și sănătății în muncă nr.186-XVI din 10 iulie 2008 nu este implementată în măsură deplină;
- b) atât Codul muncii, cit alte acte normative nu sunt aduse în concordanță cu Legea securității și sănătății în muncă nr.186-XVI din 10 iulie 2008.

Recomandări privind îmbunătățirea sistemului de securitate și sănătate a muncii din Republica Moldova, în conformitate cu standardele europene:

1. Pentru a preveni accidentele la locul de muncă, angajatorii ar trebui să stabilească un sistem de management al siguranței care să includă proceduri de evaluare a riscurilor.
2. Prevenirea eficientă a accidentelor la locul de muncă și a bolilor profesionale se poate realiza numai printr-o politică adecvată, care să aibă în vedere îmbunătățirea continuă a performanței și integrarea managementului de securitate și sănătate în muncă în managementul strategic al firmei. În caz contrar, situația va rămâne ne schimbată, dacă organele abilitate de la toate nivelele ierarhice nu vor întreprinde măsuri decisive pentru înlăturarea cauzelor menționate.

3. BNS să introducă în rapoartele statistice a întreprinderilor evidența alocațiilor anuale pentru realizarea măsurilor de securitate și sănătate a muncii din fondul de salarii al întreprinderii.

Lipsa acestor date face imposibil controlul respectării legii cu privire la protecția muncii, în ceea ce privește volumul alocațiilor pentru profilaxia accidentelor de muncă la nivelul organizațiilor și al economiei naționale în ansamblu.

De asemenea, în pofida cerințelor directe prevăzute de legislația în domeniul securității și sănătății muncii, în prezent, nu este reflectată în mod satisfăcător securitatea și sănătatea muncii la capitolul profilaxia bolilor profesionale, fapt ce provoacă sănătății mai multe daune decât accidentele de muncă.

Deși exista numeroase preocupări pe plan internațional pentru a clarifica aspectele menționate, nu s-a ajuns la un consens. În țara noastră nu s-a pus până în prezent problema de a evidenția costul accidentelor și bolilor profesionale și de a-l utiliza la nivel micro și macroeconomic.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

- Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova (BNS). (2022). *Raportul de activitate a Inspectoratului de Stat a Muncii pentru anul 2022*.
- Codul administrativ al Republicii Moldova: nr. 116 din 19-07-2018. (2018). *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 309-320, art. 466.
- Codul Muncii al Republicii Moldova: nr. 154-XV din 28-03-2003. (2005). *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 159-162, art. 648.
- Constituția Republicii Moldova: nr. 1 din 29-07-1994. (1994). *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1, 5-31.
- Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la modificarea și abrogarea unor hotărâri ale Guvernului: nr. 136 din 19-08-2021. (2021). [Metodologia privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător în baza analizei riscurilor în domeniile de control ale Inspectoratului de Stat al Muncii]. *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 202, art. 287.
- Legea asigurării pentru accidente de muncă și boli profesionale: nr. 756 din 24-12-1999. (2000). *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 31-33, art. 192.
- Legea pentru modificarea unor acte normative (combaterea muncii nedeclarate): nr. 355 din 22-12-2022. (2022). *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 460-462, art. 820.
- Legea securității și sănătății în muncă: nr. 186-XIV din 10-07-2008. (2008). *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 143-144, art. 587.
- Regulamentul de organizare și funcționare a Inspectoratului de Stat al Muncii, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 788 din 07-10-2013. (2013). *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 222-227, art. 892.
- Regulamentul privind modul de cercetare a accidentelor de muncă, aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova: nr. 1361 din 22-12-2005. (2006). *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 9-12, art. 51.

Regulamentul privind modul de organizare a activităților de protecție a lucrătorilor la locurile de muncă și prevenire a riscurilor profesionale, aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova: nr. 95 din 5-02-2009. (2009). *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 34 -36, art. 138.